

Bara osäkerhet med Brexit

Dagens Nyheter den 17 juni 2016

Utgången av den brittiska folkomröstningen om fortsatt EU-medlemskap är högst oviss. Det finns därför alla skäl att reflektera över konsekvenserna av ett eventuellt nej till EU.

Proceduren vid utträde ur EU regleras i EU-fördraget. Sedan ett land anmält sin avsikt att lämna unionen ska ett utträdesavtal förhandlas fram. Avtalet ingås av Europeiska rådet, det vill säga EU:s stats- och regeringschefer. Godkännande av Europaparlamentet krävs också. Även om förhandlingarna inte avslutats, sker utträde efter två år om inte rådet enhälligt och i samförstånd med landet i fråga beslutar om en förlängd tidsfrist.

Osäkerheten om de framtida relationerna mellan EU och Storbritannien vid Brexit är total. Ett alternativ är det arrangemang som Norge, Island och Liechtenstein har inom ramen för EES (Europeiska ekonomiska samarbetsområdet). Det innebär tillträde till EU:s inre marknad liksom fri rörlighet för personer. Men EES-länderna bidrar också till EU:s budget och måste anpassa sig till olika EU-regleringar utan att delta i besluten om dem. Små länder kan acceptera det. Men ett stort land som Storbritannien kan knappast göra det, särskilt om man lämnat unionen därför att en folkmajoritet velat öka det nationella självbestämmandet.

Det mest långtgående vore att Storbritannien helt avstår från särskilda arrangemang med unionen och i stället låter handeln med den ske enligt Världshandelsorganisationens (WTO:s) regler på samma sätt som till exempel USA gör i dag. Det skulle innebära vissa tullar och mer av andra hinder vid handel med EU. Framför allt försvåras handeln med tjänster, inklusive finansiella sådana. Men å andra sidan behöver Storbritannien då inte längre följa olika EU-regleringar och tillåta fri rörlighet för arbetskraft från EU-länder.

Det troligaste är ett arrangemang mellan de två ytterligheterna ovan. Det är dock inte sannolikt att Storbritannien får tillträde till den inre marknaden utan motprestationer i form av rörlighet för arbetskraft, budgetbidrag och följsamhet till olika EU-beslut. Ju mer nationell suveränitet britterna uppnår, desto högre blir sannolikt kostnaderna i form av minskad handel.

Osäkerheten om de framtida relationerna mellan Storbritannien och EU vid Brexit innebär att kalkyler av de ekonomiska effekterna är mycket osäkra. Men man kan vara säker på att ett utträde har kostnader. OECD har liknat dessa vid en extra skatt för brittiska medborgare som skulle kunna uppgå till så mycket som några procent av BNP.

De kortsiktiga kostnaderna för Storbritannien av ett utträde beror just på osäkerheten om vad som händer på sikt. Osäkerheten kan antas leda till både lägre konsumtion och lägre investeringar. Räntorna drivs förmodligen upp samtidigt som pundet faller. Det senare gynnar visserligen brittisk export, men nettoeffekten är med all sannolikhet ändå en svagare konjunktur.

På lång sikt är frågan hur den brittiska ekonomins produktionsförmåga påverkas. Mindre handel innebär mindre effektivt resursutnyttjande och mindre konkurrens. Följden blir lägre produktivitet. Till det kommer negativa effekter på produktionskapaciteten av uteblivna investeringar och mindre

immigration. Inkomstförlusterna för brittiska hushåll av lägre produktion är med rimliga antaganden betydligt större än vinsterna av att slippa betala – eller betala mindre – nettobidrag till EU:s budget.

De ekonomiska effekterna på övriga EU blir också negativa. På kort sikt innebär lägre efterfrågan i Storbritannien mindre export dit. Ett nej i folkomröstningen skapar också allmän osäkerhet om EU:s framtid. Det kan antas driva upp räntor och ner aktiekurser också i resten av EU med efterfrågedämpande effekter. På lång sikt innebär mindre handel en sämre utveckling av produktionsförmågan även i andra EU-länder.

Men det viktigaste är inte de ekonomiska effekterna av ett brittiskt nej. Långt mer betydelsefulla är konsekvenserna för EU:s framtid. I bästa fall blir ett brittiskt utträde en väckarklocka som leder till mer samförstånd om hur EU bör utvecklas. I sämsta fall triggas fler länder att vilja lämna EU med de risker det innebär för hela Europaprojektet. Denna fara innebär att EU sannolikt intar en hård position i utträdesförhandlingarna. Man vill förmodligen visa att det är förenat med stora nackdelar att lämna EU.

Osäkerheten om det framtida förhållandet till EU efter Brexit innebär att de brittiska väljarna inte vet vad de röstar om. Det är ett demokratiskt skäl för att ett nej nu till EU borde följas av en ny folkomröstning när ett utträdesavtal väl förhandlats fram på samma sätt som många länder haft folkomröstningar om inträde först sedan ett anslutningsavtal varit klart.

Kan det bli så? Det vore dålig valtaktik av förespråkare för fortsatt EU-medlemskap att i dag låtsas om en sådan möjlighet. Men den går inte att utesluta. Fast jag hoppas på ett ja till EU i nästa vecka så att frågan inte blir aktuell. Långdragna brittiska utträdesförhandlingar vore under alla förhållanden ett slöseri med politiska resurser av stora mått.

Lars Calmfors, Professor emeritus i internationell ekonomi
Forskare vid IFN och ordförande i Arbetsmarknadsekonomiska rådet